GRAFIČKA STAPANJA I GRAFOSTOPLJENICE

Nikola KOŠĆAK

The paper presents an overview of the figures which are based on graphic blending, ie. graphic blends. The overview is partly based on the rhetoric of Heinrich F. Plett, particularly on his use of general operations which divide the field of figures (addition, subtraction, permutation, substitution and equivalence) and his understanding of graphemic figures. Graphic blends are illustrated by examples from different discourse types and genres – from journalistic and advertising discourse to logos etc. The described research area falls within the field of graphostylistics, stylistic discipline that focuses on stylogenetic and figurative aspects of writing in language messages.

Keywords: graphic blending, graphic blends, graphostylistics, figures of scription, blends, derivation

1. Uvod

Nezanemariv dio stopljenica[1] čine one koje su grafostilistički obilježene. Neke bi se od njih kao stopljenice prepoznale i izgovorene:

(1a) taliBandić (**tali**-ban × **Bandić**) (u naslovu teme *puca li taliBandić na premijersko mjesto?* na internetskom forumu)[2]
(1b) juTROVANJE (**jutro** × tro-**vanje**) (radijska emisija)
(1c) ABORTOURS (**abor**-tus × **tours**) (naslov) (FT 539: 24)[3]
(1d) BOOKtiga (**book** 'knjiga' × bu-**tiga**) (porečki festival pročitanih knjiga)
(1e) **LEDO**NARDO (**Ledo** × Leo-**nardo**) (ime sladoleda)
(1f) viabra (**Via**-gra × **bra** 'grudnjak') (reklamni slogan za grudnjake *Wanderbra*; niz slova ⟨via⟩ obojen je plavo)

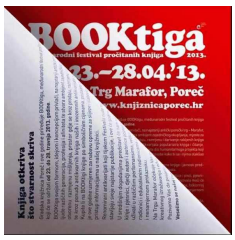
[1] Ivan Marković stapanje određuje kao tvorbu riječi „kombiniranjem i fuzioniranjem neznačenjskih [nemorfemskih] dijelova dviju (daleko najčešći slučaj, veoma rijetko triju) postojećih punoznačnica", a tvorenice nastale stapanjem naziva stopljenicama (2012: 93). Evo i nekih primjera:
- mađarolac (**Mađar** × Tir-**olac**) (izraz kojim je Ante Starčević nazivao političke oponente za koje je smatrao da služe Mađarima i Austrijancima)
- Krvatska (**krv** × Hrv-**atska**) (natpis s ratnog plakata iz 1991. godine)
- Edukaliptus (**edu**-kacija × eu-**kaliptus**) (psihodramska iskustveno-terapijska grupa)
- Bvandžija (**Bvan**-a × Kan-**džija**) (naziv hip-hop-projekta)
- Karamarkić (/Tomislav/ **Karamark**-o × /Željka/ Mark-**ić**)

[2] http://www.croportal.net/forum/politika/talibandic-puca-na-premijersko-mjesto-22676/stranica2/ (15. siječnja 2016)
[3] Kraticom *FT* ovdje i dalje u tekstu upućujem na list *Feral Tribune*. Slijedi broj lista i broj stranice.

BDD-A27188 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

Sve su to neologizmi pismovno očuđeni neuobičajenom uporabom malih i velikih, podebljanih ili obojenih slova, kombiniranjem hrvatske i strane grafije, ali pismovna razina ipak nije i temelj njihove tvorbe. No ima i takvih stopljenica koje se svojim glasovnim sastavom uopće ne razlikuju od već postojećih punoznačnica, pa se kao stopljenice mogu prepoznati *isključivo* u obliku zapisa, npr. ⟨brasil⟩ (niz slova ⟨sil⟩ obojen je zeleno, **bra** × Bra-**sil**) i ⟨ABRACADAbra⟩ (**abracada**-bra × **bra**), također reklamni slogani za grudnjake *Wanderbra*, koji su međutim neuočljivi kao stopljenice izvan pisanog konteksta, za razliku od gore spomenute stopljenice ⟨viabra⟩. S obzirom na to da je za njihovu tvorbu, pa i za samo uočavanje, presudan kakav aspekt zapisa, mogle bi se nazvati grafostopljenicama, a zbog navedene tvorbene osobitosti svakako ih treba razlikovati od gore ilustriranih „običnih" stopljenica koje su uz to i grafostilistički očuđene.

Nemajući ništa protiv toga da se i grafostilistički obilježene „obične" stopljenice uvrste u grafostopljenice u širem smislu, u nastavku teksta bavit ćemo se ipak pretežno onima u užem smislu (uz pokoju napomenu u vezi s grafostilistički markiranim „običnim" stopljenicama). I grafostopljenicama i drugim grafostilistički obilježenim stopljenicama zajedničko je to da, za razliku od ostalih, obično i nisu namijenjene glasnom čitanju, izgovaranju ili slušanju, već se pretežno dekodiraju posredstvom oka i vizualnih medija. Razlika je ipak u tome da je za grafostopljenice u užem smislu grafička očuđenost od primarne, a za grafostilistički obilježene „obične" stopljenice tek od sekundarne važnosti. Primjerice ⟨**LEDO**NARDO⟩ se može poimati tek kao grafostilistički markirana inačica stopljenice *Ledonardo*, a kao

BDD-A27188 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

stopljenica (od riječi *Ledo* i *Leonardo*) prepoznala bi se i izgovorena, kao [ledonardo], dok ⟨ABRACADAbra⟩ svakako nije tek grafostilistički očuđena riječ *abracadabra*, niti bi se kao stopljenica (od riječi *abracadabra* i *bra*) prepoznala isključivo izgovorena, kao [abrakadabra].

Grafostopljenice i grafička stapanja ovdje se poimaju kao osobita vrsta figura zapisa,[1] što je krovni termin pod kojim nastojimo okupiti i sistematizirati polje onih fenomena koji se u stilističkoj literaturi nazivaju grafostilemima (Pranjić 1998, Katnić-Bakaršić 2007), pravopisnim figurama (Bagić 1994), grafemskim figurama (Plett 2010), grafološkim taktikama (Ayeomoni 2012) i sl. Grafičko stapanje kompleksna je grafostilistička, tvorbena i semantička, a katkad čak i sintaktička i tekstna pojava. Kao tvorbeni način još uvijek je izrazito stilogeno.

2. Grafostopljenice

Jedan, manji, dio grafostopljenica nastaje stapanjem dijelova dviju punoznačnica u riječ koja je glasovno identična nekoj već postojećoj („trećoj“) punoznačnici. Značenje je te novonastale riječi, dakako, novo, no ona u pravilu preuzima konotacije od značenja glasovno identične („treće“) riječi. Takva je primjerice grafostopljenica ⟨TomKat⟩, prema modelu **Tom** Cruise × **Kat**-ie Holmes skovan naziv za bračni par Tom Cruise i Katie Holmes, koji je zapravo preinačen zapis engleske imenice *tomcat* 'mačak'. Preuzimanje konotacije jasno je uočljivo u grafostopljenici ⟨PetrOl⟩, nazivu za svojedoban napadački dvojac hamburškog nogometnog prvoligaša HSV-a, nastao prema modelu Mladen **Petr**-ić × Ivica **Ol**-ić, koji je zapravo preinačen zapis engleske imenice *petrol* 'benzin', od koje potječe konotacija brzine i sl.[2]

Od prethodno opisanih ipak su mnogo češće grafostopljenice čija se tvorba uklapa u model „jedna riječ unutar druge, uz obavezno isticanje“ (v. Bugarski 2006: 220). U potonjima s duljom je riječi stopljena (tj. takoreći u nju grafički interpolirana) kraća strana ili domaća riječ (ili čak kratica), kao u već spomenutim primjerima ⟨brasil⟩ i ⟨ABRACADAbra⟩.

U nastavku ćemo prikazati nekoliko tipova grafostopljenica, ilustrirajući ih pretežno primjerima koji se uklapaju u češći model („jedna riječ unutar druge“),

[1] Figure zapisa definiramo kao intencionalna očuđenja zapisa jezične poruke, proizvedenog da usredotoči pozornost recipijenta i deautomatizira njegovu percepciju pisane poruke. Dio figura zapisa temelji se na devijaciji od (orto)grafijskih pravila ili od stilističkog ko(n)teksta (adicijske, suptrakcijske, permutacijske i supstitucijske figure), a dio na ostvarivanju kakva tipa ekvivalencije u zapisu, bez obzira na poštivanje ili narušavanje pravopisne norme (ekvivalencijske figure). Te figure shvaćaju se ovdje kao jedan od ključnih predmeta grafostilistike, stilističke discipline čiji su predmet pretežno intencionalna očuđenja zapisa jezične poruke na razini slovnog sastava i grafije, interpunkcije i uporabe ostalih pravopisnih znakova. Operacije kojima se dijeli polje figura zapisa (adicija, suptrakcija, permutacija, supstitucija i ekvivalencija) preuzete su iz retorike Heinricha F. Pletta. Više o tim figurama u Košćak 2015b.

[2] Primjeri ⟨TomKat⟩ i ⟨PetrOl⟩ preuzeti iz Marković 2012: 93.

BDD-A27188 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

uglavnom iz hrvatskog konteksta. Zbog učestalosti primjera dva se tipa pritom izdvajaju – grafoalijenacijske i majuskulizacijske grafostopljenice.

2.1. Grafoalijenacijske grafostopljenice

Zapisi poput (1c) ⟨ABORTOURS⟩ i (1d) ⟨BOOKtiga⟩ već su ilustrirali kako stopljenice mogu nastati i kombiniranjem riječi različitih jezika te biti grafostilistički obilježene miješanjem domaće i strane grafije. Ima međutim i stopljenica koje se doimaju poput tuđom grafijom očuđenih postojećih domaćih riječi. Takvi zapisi međutim nisu tek uobičajeni primjeri grafoalijenacija[1] poput zapisa riječi *taške* kao ⟨tashke⟩ (proizvođač torbica) ili *kuhača* kao ⟨Koohacha⟩ (proizvođač posuđa i pribora za kuhanje). Naime te stopljenice nastaju tako da se bilježenjem dijelova domaćih riječi prema stranoj grafiji u njihovom zapisu ističe (kao „interpolirana“) neka strana riječ (najčešće engleska), čiji je glasovni sastav srodan dijelu te domaće riječi. To su dakle svojevrsni grafoneologizmi u kojima se stapaju dulje, domaće i kraće, strane riječi.

Takve su grafoalijenacijske stopljenice primjerice ⟨PRESSJEK⟩ (naziv emisije na *Kanalu Ri* dobiven zamjenom ⟨s⟩ sa ⟨ss⟩, čime se istakla riječ *press* ‘novinarstvo’), pridjevi u sloganima za stanovit kaveni proizvod *Za lattentne kavopije* i *Bilatteralni sporazum* (zamjenom ⟨t⟩ tuđim ⟨tt⟩ istakla se riječ *latte* ‘kava s mlijekom’) i zapis imena zagrebačkog lokala ⟨BEERTIJA⟩ (zamjenom hrvatskog ⟨I⟩ engleskim ⟨EE⟩ istakla se riječ *beer* ‘pivo’). Tvorbena se motivacija tih stopljenica može prikazati na sljedeći način:

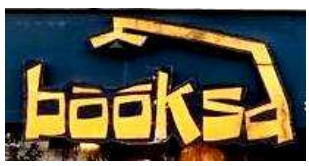
(2a) PRESSJEK (**press** × pres-**jek**)
(2b) lattentne (**latte** × late-**ntne**)
(2c) bilatteralni (**bi**-late-**ralni** × **latte**)
(2d) BEERTIJA (**beer** × bir-**tija**)

Evo još nekih primjera:

(3a) KLOPIZZA (**klo**-pica × **pizza**) (koprivnička pizzerija)
(3b) booksa (**book** × buk-**sa**) (zagrebački književni klub)
(3c) coolinarika (**cool** × kul-**inarika**) (internetska stranica o kulinarstvu)
(3d) Sindiekat (**s**-indi-**kat** × **indie**) (koncertni prostor za *indie*-glazbu)
(3e) WOOŽGI (**Woo** × vu-**žgi**) (u naslovu *Woožgi ga Blaž*, kritike filma Johna Wooa) (FT 560: 41)
(3f) DEPRESSIJA (**de**-pres-**ija** × **press**) (naslov rubrike) (FT 577: 11 i dr.)

[1] Grafoalijenacija je naš termin za figuru koju oprimjeruju zapisi u kojima su pojedina slova ili čitavi slovni sastavi hrvatskih riječi ili izraza zamijenjeni prema inojezičnim grafijama.

BDD-A27188 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

Nekoliko stopljenica toga tipa može se naći i u korpusu koji je prikupila i prikazala Iva Halapir u svojem diplomskom radu *Rječnik stopljenica u Feral Tribuneu (1993–2008)*:

> **cookavan** prid. (Robin **Cook** × kuk-**avan**)
> («Cookavna mu majka» br. 659, str. 52, 04/05/1998)
> O najavi B. Cartland da će napisati knjigu o erotskim pustolovinama britanskog ministra vanjskih poslova R. Cooka. (2013: 22)
>
> **hypotetički** prid. (**Hypo** banka × hipo-**tetički**)
> («Hypotetički jazz», br. 776, str. 46, 29/07/2000)
> O skandaloznoj organizaciji splitskog koncerta Raya Charlesa na *3. Hypo jazz festivalu*. (isto: 50)
>
> **kohlosijek** im. (Helmut **Kohl** × kol-**osijek**)
> («Slijepi kohlosijek», br. 678, str. 42, 14/09/1998)
> Njemačka na prekretnici – H. Kohl gubi izbore od G. Schrödera. (isto: 60)
>
> **ustašlook** im. (**ustaš**-luk × **look**)
> («Feralov ustašlook», br. 1093, str. 44, 01/09/2006, rubrika «Greatest shits»)
> O pogledu (engl. *look*) M. Ćavara na ulogu NDH i ustaša, koji su, tvrdi, ratovali s talijanskim fašistima. (isto: 125)

Dakako, grafoalijenacijske stopljenice nisu nikakva osobitost suvremenog hrvatskog konteksta. One se javljaju i u drugim jezičnim kontekstima te mogu predstavljati i stapanja riječi raznih drugih jezika i grafija. Tako i u korpusu Ranka Bugarskog nalazimo nekoliko stopljenica toga tipa iz srbijanskog konteksta: ⟨Pressija⟩, ⟨Pressing⟩, ⟨Rockovnik⟩, ⟨RUSStika⟩, ⟨prvoClassno Classic⟩, ⟨Boombar⟩, ⟨Prslook⟩ i dr. (v. 2006: 220/221) U srbijanskom kontekstu nalazimo i stopljenice ⟨Bookvar⟩ (**book** × buk-**var**) (magazin za promociju čitanja) i ⟨Booka⟩ (**book** × buk-**a**) (izdavačka kuća iz Beograda). U stopljenici pak ⟨travelle⟩ – unutar sintagme *Travelle Guide*, nazivu posebnog priloga za putovanja časopisa *Elle* – stopile su se engleska riječ *travel* 'putovati' i francuska riječ *elle* 'ona', a u stopljenici ⟨funtastyczny⟩ u nazivu priredbe *Funtastyczny Kraków* engleska riječ *fun* 'zabava' i poljska riječ *funtastyczny* 'fantastičan'.

„Uklopljena" strana riječ katkad se dodatno istakne drukčijom bojom, boldom, kapitalnim slovom ili majuskulom, iako je već grafoalijeniziranost dostatna da se stapanje opazi kao tvorbeni model. Tako se naziv koncertnog prostora *Sindiekat* katkad bilježi i kao ⟨sINDIEkat⟩, npr. u zapisu njihove elektroničke adrese ⟨sINDIEkat@projektil.hr⟩. Evo i nekoliko primjera grafoalijenacijskih stopljenica gdje se strana riječ dodatno istakla bojom:[1]

[1] O grafostopljenici ⟨VUKOWAR⟩ v. Košćak 2015a.

BDD-A27188 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

Međutim katkad se stopljenica u kojoj su stopljene domaća i strana riječ prepoznaje zahvaljujući *isključivo* isticanju strane riječi navedenim pismovnim sredstvima, i to u slučajevima kada se slovni sastav strane riječi može uklopiti u domaću riječ bez grafijske modifikacije. Tako tek razlika u boji slova otkriva stopljenicu u zapisu ⟨FENOMENALNO!⟩, sloganu za muške najlonke, tzv. *Majlonke* (NB: također stopljenica!),[1] u kojemu je engleska imenica *men* 'muškarci' istaknuta crvenom bojom slova.

Srodni su tome primjeri stapanja engleske riječi *love* 'ljubav' i slovenske riječi *Slovenija*, pa i engleske riječi *Slovenia*, u kontekstu turističke promidžbe i sl. Riječ *love* pritom se prepoznaje zbog drukčije obojenih slova ili/i kombiniranja velikih i malih slova:

Ipak, s obzirom na to da u njima izostaje grafoalijenacija, grafostopljenice prikazane u potonjim primjerima bolje je nazvati dvopismovno-dvojezičnima, a ne grafoalijenacijskima.

2.2. Majuskulizacijske grafostopljenice

Zapisima (1a) ⟨taliBandić⟩ i (1b) ⟨juTROVANJE⟩ već smo ilustrirali kako stopljenice mogu biti pismovno očuđene neuobičajenom uporabom malih i velikih

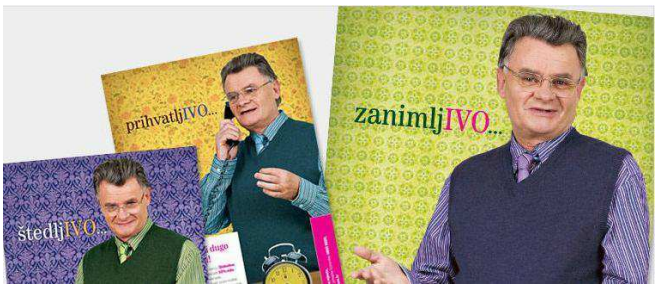
[1] Više o toj reklamnoj kampanji, kojom su se zapravo promovirale dvostruke *billboard*-površine, v. na http://www.imago.hr/case-study/majlonke (15. siječnja 2016)

BDD-A27188 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

slova. Ima međutim i podosta stopljenica koje se kao takve prepoznaju *isključivo* zahvaljujući majuskulizaciji[1] dijela već postojeće riječi, kao u već komentiranom primjeru ⟨PetrOl⟩. Tako u nazivu hvarske građanske inicijative ⟨PlatFORma⟩ majuskulizacija dijela zapisa otkriva da se ne radi o već postojećoj riječi *platforma* nego o stopljenici nastaloj njezinim stapanjem s riječi *For* (dijalektalno ime otoka Hvara). Majuskulizacija dijela zapisa upućuje na to da su se u imenu bloga studenata bohemistike ⟨ČEŠKAnje⟩ stopile riječi *Češka* i *češkanje*, a u impresumu *Feral Tribunea* riječ *Lumin*, pisana velikim slovima, pseudonim Đermana Senjanovića u rubrici Luminova pošta, stapa se s riječi *iluminator* i tvori grafostopljenicu ⟨iLUMINator⟩. *Konzumov* slogan pak ⟨KONZUMirajmo hrvatsko!⟩ kao da majuskulizacijom nastoji prisvojiti glagol *konzumirati*, pa i sam apel kupcima da kupuju i konzumiraju domaće proizvode. Efekt sličnog tipa prisutan je i u djelomice majuskuliziranim sloganima ⟨PRIMAmljivo dobra ponuda⟩ i ⟨PRIMAmljivo dobri dani u Solidumu⟩ trgovačkog lanca *Prima* – kao da se grafičkim sredstvima pridjev *primamljiv* nastoji prisvojiti za vlastitu ponudu.

Za razliku od prethodnog tipa – grafoalijenacijskih grafostopljenica, u kojima se uglavnom u domaću riječ „interpolira" strana riječ – tu se najčešće spajaju dvije riječi istog jezika. Kao primjeri pak grafostopljenica koje se tvore od duže domaće i majuskulizirane kraće strane riječi mogu se navesti oni koje zamjećuje Ranko Bugarski u nazivima emisija crnogorske *Televizije IN*: ⟨AdmINistracija⟩, ⟨TrenINg⟩, ⟨Insajder⟩, ⟨IstINa⟩, ⟨DomINe⟩, ⟨SINoptika⟩ i dr. (v. 2006: 232).[2]

Kao kod nekih grafoalijenacijskih stopljenica, i kod majuskulizacijskih se uza zamjene malih slova velikima kao fakultativni načini isticanja „interpolirane" riječi pojavljuju i razlike u boji ili fontu slova:[3]

HISTeRIA FESTIVAL

[1] Majuskulizacijama u grafostilističkom kontekstu nazivamo supstitucijske figure slova kojima se uobičajeno pisanje malim slovima zamjenjuje pisanjem velikim slovima, npr. ⟨DadA JazZ⟩, ⟨dada JazZ⟩ i ⟨DadA JAZZ⟩ (zapisi imena zagrebačkog dadaističkog časopisa na njegovoj naslovnici iz 1922. godine).

[2] Zapis (1d) ⟨BOOKtiga⟩, srodan ovima koje donosi Bugarski, predstavljao bi pak grafoalijenacijsko-majuskulizacijsku grafostopljenicu u širem smislu.

[3] Tim su stopljenicama po sekundarnosti tipografskog isticanja srodni primjeri (1e) i (1f).

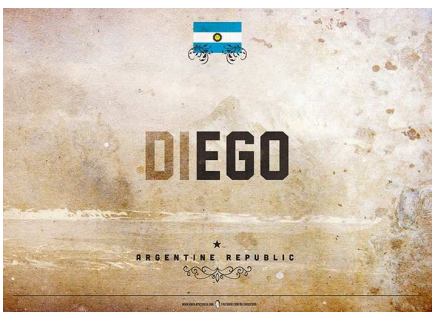
BDD-A27188 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

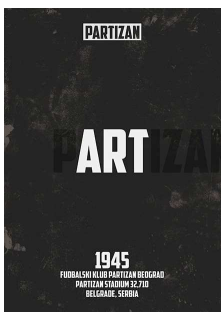

2.3. Grafostopljenice koje se temelje na drugim aspektima zapisa

Kao što se već pokazalo kod stopljenica ⟨brasil⟩ i ⟨FENOMENALNO⟩, razlike u boji slova mogu biti i temelj (grafičkog) stapanja, a ne samo fakultativno sredstvo njegova isticanja. Tako je riječ *špancirati* „pretvorena“ u stopljenicu izdvajanjem niza slova ⟨PAN⟩, tj. naziva piva *Pan*, u dijelu slogana ⟨SVI ŠPANCIRAMO!⟩ drukčijom bojom (zelenom, za razliku od ostatka zapisa, koji je bijele boje). Slično se dogodilo i imenima *Diego* (aluzija na egoizam argentinskog nogometaša Diega Armanda Maradone) i *Partizan* na plakatima srbijanskog dizajnera Nikole Puzigaće. U logotipu *Slavonskog oglasnika* riječ *oglasnik* postaje stopljenicom isticanjem riječi *glas* posebnim fontom (onim koji karakterizira i logo *Glasa Slavonije*, novina koje objavljuju ovaj oglasnik). I riječi *toljaga* i *pištolj* postale su stopljenicama u *Feralovoj* satiričkoj grafičkoj igri kojom se aludiralo na cenzorske tendencije brigadira Ivana Tolja, i to tako da se u ovim riječima većim slovima istaklo onaj niz slova kojim se bilježi i njegovo prezime.

Dakle grafostopljenice se mogu temeljiti i na razlikama u boji, fontu, veličini i drugim osobitostima pojedinih slova unutar zapisa (postojećih) riječi, iako su takvi primjeri rjeđi od stopljenica koje se temelje na grafoalijenaciji i majuskulizaciji.

BDD-A27188 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

3. (Grafo)stopljenice s kraticama

Stopljenice u kojima je jedna od sastavnica kratica vrlo često su i grafostilistički obilježene. Razlog tome je uglavnom kombiniranje malih i velikih slova u njihovu zapisu, gdje je kratica najčešće markirana majuskulom. Evo nekih primjera iz Bagićeva članka *Stopljenica: riječ, figura, kultura* (2015), koje donosimo zajedno s njegovim objašnjenjima:

> **EUkcija** *im.* (EU × aukcija)
> *EUKCIJA je nova elektronska platforma namijenjena prodaji prethodno korištenih osobnih vozila, teretnih vozila, plovila, građevinskih strojeva, opreme i sličnih objekata putem interneta.* (A [www.autoclick.hr], 4. 9. 2009)
>
> **EUšteda** *im.* (EU × ušteda)
> *EUšteda! – od sada i proizvodi hrvatskih dobavljača!* (naslov – 24 sata, 28. 6. 2013)
>
> **harteRIja** *im.* (hartija × arterija × *histerija × Rijeka)
> *HerteRIije* – naslov dviju knjiga književnih kritika N. Petkovića (2009; 2013)
>
> **prolEUter** *im.* (proleter × EU)
> *ProlEUteri svih zemalja, ujedinite se!* (poruka performansa D. Martinisa, MSU, 1. 7. 2012)
>
> **rEUvolucija** *im.* (revolucija × EU)
> *Samo rEUvolucija može donijeti pravi užitak!* (poruka performansa D. Martinisa, MSU, 1. 7. 2012)

Stapanjem postojećih riječi i kratica međutim nastaju i mnoge grafostopljenice u užem smislu, dakle grafostilistički obilježene stopljenice koje se izgovorene i ne razlikuju od postojećih riječi. Takvom je grafostopljenicom primjerice pridjev ⟨EUropski⟩, upotrijebljen u nazivu hrvatsko-slovenskog bilateralnog susreta *Južna slavistika u EUropskom kontekstu*, održanom od 15. do 17. listopada 2014. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, u kojem je zamjena malog slova ⟨u⟩ velikim ⟨U⟩ omogućila skraćivanje eventualnog prijedložnog izraza *u europskom i EU-kontekstu* u nazivu susreta.

Premda se zapravo uglavnom radi o podvrstama majuskulizacijskih grafostopljenica ili onih koje se temelje na drugim aspektima zapisa, grafostopljenice s kraticama smo zbog njihove brojnosti izdvojili u zasebno poglavlje. Najčešće su one u kojima se kratice pojavljuju kao majuskulizirani dijelovi zapisa postojećih punoznačnica:

> (4a) raZGlednice (**ra**-zg-**lednice** × **ZG**) (galerija zagrebačkih razglednica)
> (4b) ZGuglaj! (**ZG** × zg-**uglaj**) (*Android*-aplikacija za koncertna događanja u Zagrebu)
> (4c) STep (**ST** × st-**ep**) (splitski program regionalnog razvoja civilnoga društva i lokalnih zajednica)
> (4d) STrast (**ST** × st-**rast**) (u sloganu ⟨STrast života⟩ za splitski građevinski projekt *Vrtovi palmi*)
> (4e) SFera (**SF** × sf-**era**) (društvo za znanstvenu fantastiku iz Zagreba)

BDD-A27188 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

(4f) PRaznici (**PR** × pr-**aznici**) (u sloganu ⟨PRaznici uz 24sata i Bernays⟩, za natječaj u vezi s Visokom školom za komunikacijski menadžment *Edward Bernays*, koja podučava i *PR*-u)

Grafostilistički obilježena stapanja kratice s postojećom riječi mogu se temeljiti i na grafoalijenacijskim zamjenama, odvajanju kratice crticom itd.:

(5a) Yutarnji list (naziv *Facebook*-grupe koja okuplja one koji *Jutarnji list* percipiraju kao dnevnik jugofilske orijentacije i sl.)
(5b) YUSIPOVIĆ (u zagrebačkom grafitu ⟨YUSIPOVIĆ BJELI ORK⟩, koji referira na bivšeg predsjednika Ivu Josipovića)
(5c) REM-EK DJELO (FT 575: 40) (u naslovu recenzije albuma glazbenog sastava *REM*)
(5d) BIHAĆ – BiH ILI NEBiH (FT 579: 20) (naslov)

4. Ostala grafička stapanja

Proširi li se oznaka *grafičko stapanje* i na slučajeve raznih drugih pismovnih fuzioniranja, koji, doduše, nisu u vezi s tvorbom riječi, ali oprimjeruju raznorazna sažimanja višerječnih izraza, pa i rečenica i tekstova, pod njom bi se mogle okupiti i razne druge figure zapisa.

Osobita grafička stapanja primjerice nalazimo u nekim ikoničkim supstitucijama slova brojkama,[1] gdje te zamjene nose i kakvu posebnu obavijest. Tako je u logotipovima američkih filmova *Scream 4* ⟨SCRE4M⟩, *Taken 3* ⟨TAK3N⟩ i *Fantastic 4* ⟨FANT4STIC⟩, francuskog filma *Taxi 4* ⟨T4XI⟩ i videoigre *Wipeout 3* ⟨Wip3out⟩.

Zaseban tip grafičkih stapanja čine i zapisi koji su istovremeno i posebni slučajevi suptrakcijskih figura zapisa.[2] Njima se jezična poruka sažima tako da su

[1] Ikoničke supstitucije slova brojkama nazivamo ikoničkim numerizacijama. Omogućene sličnošću pojedinih slova i brojaka, one predstavljaju jedan od tipova supstitucijskih figura slova. Konvencionalnije primjere – one pri kojima ne govorimo i o stapanju – nalazimo u zapisu naziva *branda* ⟨UN1QUE⟩ (jedinstvenoj vodi valjda dolikuje da u logotipu ima brojku ⟨1⟩), u logotipu TV-serije ⟨NUMB3RS⟩ i dr.

[2] Suptrakcijske figure zapisa nastaju izostavljanjem jednog ili više slova i drugih pravopisnih znakova u uobičajenom i pravopisno korektnom zapisu jezične poruke. Primjer: vinkovački grafit ⟨PANK NIE MRTAV!⟩.

BDD-A27188 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

jedno ili više istih slova s kraja jedne i početka druge riječi u sintagmi predstavljena istim slovima, a suptrahiran je i razmak između riječi. Sastavnice sintagme pritom se i ne moraju posebno označiti (*top* i *pet* u logotipu ⟨TOPET⟩, emisije satiričnog portala *News bar*), ali često se to ipak čini – primjerice izdvajanjem druge sastavnice posebnom bojom (miniskulizirana kratica ⟨zg⟩ drukčijom bojom u zapisu ⟨Jazzg⟩, u vezi sa *Zagreb Jazz Festivalom*), kapitalizacijom (u zapisu naziva tvrtke *Družba Adria* kao ⟨DružbAdria⟩ itd.

Osobita su i grafička stapanja u kojima zapis predstavlja dvije različite jezične poruke, a jedna od njih šifrirana je prisutnošću nekih osobitih aspekata zapisa. Primjerice, zahvaljujući majuskulizaciji jednog slova unutar riječi *Parnas* i *Zvonimir*, zapisi imena udruga ⟨parNas⟩ i ⟨ZvoniMir⟩ čitaju se i kao izrazi *par nas* i *zvoni mir*.

Još ekstremniji primjer nalazimo u zapisu na naslovnici *Ferala*, koji se može čitati i kao *Mi smo svi njegov narod* i kao *Mi smo svinje – govna rod* (aluzija na narav odnosa naroda i tadašnjeg predsjednika Tuđmana).

BDD-A27188 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

Nađe se i grafičkih stapanja koja se ostvaruju kao interpolacije kraćeg iskaza koji se „skriva“ unutar duljega. Tako je izborom pojedinih slova ili njihovih skupova iz niza imena i prezimena urednika ⟨Viktor IVAnčić, predrag LUcić, boris DEŽulović⟩ na naslovnici *Feral Tribunea* bio šifrirano zapisan skupni naziv za ključne članove redakcije novina – VIVA LUDEŽ. U sloganu pak ⟨ProizVodi za RepAraturu⟩ tvrtke *3M* tri su zamjene malih slova velikima – ⟨v⟩ s ⟨V⟩, ⟨r⟩ s ⟨R⟩ i ⟨a⟩ s ⟨A⟩ – omogućile uklapanje poruke *Vodi za rep* u poruku *Proizvodi za reparaturu*.

Kao i mnoga druga grafička stapanja ti su zapisi često osobiti primjeri majuskulizacija, no uklopljeni se izrazi katkad ističu i drukčijom bojom fonta, kao primjerice u zapisu turističkog slogana *I feel Slovenia* ‘Osjećam Sloveniju’ koji se zahvaljujući razlikama u boji slova može čitati i kao *I feel love* ‘Osjećam ljubav’.

I u sljedećem prilogu iz *Feral Tribunea* (FT 421: 5) manji se tekst u većemu ističe zahvaljujući razlikama u boji slova i podloge:

BDD-A27188 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

O grafičkim bi se stapanjima moglo govoriti i u slučajevima uklapanja manjeg teksta u veći pri čemu oni dijele zajedničke riječi. (Dakle izostaje uklapanje zapisa jedne riječi unutar zapisa druge, kao u prethodnim primjerima.) Tako su razlike u boji i fontu pojedinih riječi omogućile dvostruko čitanje slogana *Crvenog krsta* u Jugoslaviji poslije Drugog svjetskog rata (ekstenzivna i skraćena verzija slogana), a u poduljim sloganima kojima se reklamiralo dnevni list *21. stoljeće* kraće verzije istih slogana uklapale su se masnim slovima:

Među egzotičnijim primjerima grafičkih stapanja nalaze se predstavljanja dvaju kontradiktornih iskaza zapisom jedne rečenice (osobitim anakolutom[1]), koja se, kad se nastoji pročitati poput uobičajenih zapisa rečenica, percipira kao duhovita besmislica. Te su figure zastupljene u čitavom nizu slogana u reklamnoj kampanji švicarskog osiguravajućeg društva *Swiss Life*, kojima se – sugerirajući konzumentima da život može biti hirovit, a osobni i obiteljski prioriteti promjenjivi – promiče stanovit fleksibilni financijski plan. Efektu začudnosti zasigurno pridonosi i

[1] Anakolut Bagić definira kao *sintaktičku nedosljednost, rečenicu čiji se svršetak ne podudara s početkom*, te napominje da *u književnosti* (dodajmo: i u primjerima iz reklamnog diskursa, poput onog koji se ovdje komentira) *iz greške prerasta u figuru* (2012: 42).

BDD-A27188 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

to što granice između tih rečenica nisu nikako posebno označene. Tako je stapanjem rečenica *I like working with you.* 'Volim raditi s tobom.' i *Working with you is impossible.* 'Raditi s tobom je nemoguće.' dobiven efektan slogan *I like working with you is impossible.* 'Volim raditi s tobom je nemoguće.'.

Čak se i akrostih može predstaviti kao osobit tip grafičkoga stapanja. Premda se obično svrstava među figure konstrukcije, akrostih uglavnom funkcionira (i) kao figura zapisa, s obzirom na to da se najčešće uočava upravo pri čitanju početnih slova pojedinih stihova u pisanome obliku. (On se naime vrlo rijetko opaža pri slušanju početnih *glasova* u stihovima.) Kao primjeri utemeljenosti akrostiha u pismovnom, a ne u govornom aspektu diskursa mogu se navesti i svojevrsni prozni akrostihovi poput ovih iz *Ferala* (FT 430: 2; 504: 37):

BDD-A27188 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)

5. Zaključak

Kao što se vidi iz komentiranih primjera, grafostopljenice i grafička stapanja osobito su česti u suvremenom reklamnom diskursu, gdje katkad funkcioniraju uklopljeni unutar slogana, a katkad samostalno, pa sami čine čitav slogan. Nije zanemariv ni broj logotipova koji su grafostopljeničke naravi. Važno je međutim primijetiti da su se u hrvatskom kontekstu grafička stapanja u većem broju pojavljivala i u novinarskom diskursu, i to još 1990-ih u mnogim naslovima kontroverznog *Feral Tribunea*.[1] I reklamna i novinarska grafička stapanja pokazuju manju ili veću semantičku kompleksnost, proizašlu iz značenjskog „sudara" dviju riječi ili čak čitavih iskaza, a katkad i bogatije konotacije i aluzivnost. Unatoč tomu što često svjedoče o mogućnostima jezične i pismovne kreativnosti, njihova usidrenost u određenom tipu konteksta – reklamna grafička stapanja nastoje isključivo zabaviti, a novinarska uz to često i provocirati – uvjetuje to da se ona uglavnom svode na prigodne i jednokratne jezično-pismovne egzibicionizme. Ipak, nije nezamislivo da se s vremenom grafička stapanja prestanu poimati isključivo kao figurativni fenomeni, a neka grafostopljenica u budućnosti možda nađe i put u kakav rječnik standardnoga jezika.

Literatura

Ayeomoni, Moses Omoniyi. 2012. A Graphostylistic Analysis of Selected Poems in Remi Raji's *Web of Remembrance*. *International Journal of English Linguistics*, 2 (5): 101-116.

Bagić, Krešimir. 1994. *Živi jezici*. Zagreb: Naklada MD.

Bagić, Krešimir. 2012. *Rječnik stilskih figura*. Zagreb: Školska knjiga.

Bagić, Krešimir. 2015. *Stopljenica: riječ, figura, kultura*. U: *Svijet stila, stanja stilistike*. ur: Ryznar, Anera. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Odsjek za kroatistiku. Katedra za stilistiku.

Bugarski, Ranko. 2006. *Žargon*. Beograd: Biblioteka XX vek, Krug.

Halapir, Iva. 2013. *Rječnik stopljenica u* Feral Tribuneu *(1993–2008)*. Diplomski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Katnić-Bakaršić, Marina. 2007. *Stilistika*. Sarajevo: Ljiljan.

Košćak, Nikola. 2015a. *Grafostilistika i politika.* U: *Svijet stila, stanja stilistike*. ur: Ryznar, Anera. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Odsjek za kroatistiku. Katedra za stilistiku.

Košćak, Nikola. 2015b. *Uvod u grafostilistiku. Figure zapisa.* Skripta. Zagreb: Filozofski fakultet.

Marković, Ivan. 2012. *Uvod u jezičnu morfologiju*. Zagreb: Disput.

Plett, Heinrich F. 2010. *Literary Rhetoric*. Leiden – Boston: Brill.

Pranjić, Krunoslav. 1998. *Stil i stilistika*. U: *Uvod u književnost*. ur. Škreb, Zdenko; Stamać, Ante, 193-231. Zagreb: Nakladni zavod Globus.

[1] Više o figurama zapisa u *Feral Tribuneu* u Košćak: 2015a.

BDD-A27188 © 2016 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:42 UTC)